

ULKOPUOLISUUTTA YTIMESSÄ

1.

Kun Riitta Uosukaisen muistelukirjasta *Liehuwa liekinvarsi* kertova lööppi levisi kioskeille, muistan ostaneeni lehden. Ilmassa oli uuden ajan tuntu, vanhakantaisesta kabinettipoliitikasta oltiin siirtymässä johonkin uuteen ja erilaiseen. Myöhemmin huomasin, että en ollut ainoa, jonka sydäntä Uosukainen oli väräyttänyt. Lehtien päätoimittajat ovat 90-luvun alusta lähtien äänestäneet vuoden mielihyväkuttajan, henkilön, joka on heidän mielestään vaikuttanut eniten suomalaiseen keskusteluun. Vuonna 1996 heidän valintansa osui Uosukaiseen. Perustelujen mukaan hän ”toi poliittiseen keskusteluun aivan uuden ulottuvuuden”, ”edisti suvaitsevaisuutta ja loi uutta poliittista kulttuuria”, ”purki joitakin patoja suomalaisten sisällä”, ”harrasti kansallisen kompleksisuuden torjuntaa” ja ”sai kirjallaan nostettua suomalaisen miehen (Topin) jälleen jalustalle” (*Suomen lehdistö* 1997). Merkittäviä saavutuksia siis.

Uosukaisen herättämät tunnelmat alkoivat kiinnostaa: mitä uutta hän toi politiikkaan? Erityisesti ajattelen kansallista yhteisöä: mitä kansallisesti merkittävää Uosukainen teki ja miten suomalaisuuden tarina näyttäytyy hänen hahmonsa kautta 90-luvulla? Mitä arvokamppailuja Uosukaisen hahmoon yhdistyi ja miten ne näyttäytyivät suhteessa kansalliseen yhteisöön?

Moni aikansa yli kohonnut hahmo saa kiittää suuruudestaan kansallisaatteen keksijöitä. Suuret sotapäälliköt, valtiomiehet, kansallissäveltäjät, -kirjailijat, -urheilijat ja kauneuskuningattaret jäävät historiaan, koska heissä syystä tai toisesta tiivistyy jotakin, joka koetaan nimenomaan kansalliseksi arvoksi. Nämä julkiset kansalliset hahmot ovat kansallisen tarinan tiivistymiä, George Herbert Meadia (1950) lainatakseni ”hahmoja, jotka ovat ihmisten mielissä, ja kantavat yksilöt heidän väliinsä nousseiden seinien yli”.

Katsoin läpi Uosukaisen kirjasta Yleisradion uutis- ja ajankohtaisohjelmiin poikineet ohjelmat syksyllä 1996 ja keväällä 1997. Analysoimalla tekstien dramaturgista rakennetta jäljitän arvokamppailuja ja jännitteitä, joita tekstit nostavat esiin. Katson ohjelmia draamana, toisilleen vastakkaisten voimien taisteluna, jossa arvokonfliktit nousevat esiin eri toimijoiden kautta (Kantola 1997).

On tietenkin turha väittää, että televisio-ohjelmat kertoisivat jotakin suomalaisista ja suomalaisuudesta. Ne voivat kuitenkin toimia kulttuurisena pintana, jossa heijastuu julkisuuden tapa käsitellä ja määritellä suomalaisuutta. Tiedotus-

välineet ovat modernin yhteiskunnan yhteisöllisten tarinoiden näyttämöitä. Mediat muodostavat modernissa yhteisöllisen pinnan, jolla liikkuvat kertomukset, draamat ja käsitteet pyrkivät puhumaan koko yhteisön nimissä tai pyrkivät luonnehtimaan yhteisöä, sen historiaa ja tulevaisuutta. Julkisuus edustaa sekä myyttistä yhteisön tarinan kerrontaa että tärkeää yhteiskuntia kokoavaa arkijärjen aluetta, jossa "kuviteltu yhteisö" neuvottelee, keskustelee ja kamppailee identiteettinsä sisällöistä. Esimerkiksi Fiskin ja Hartleyn (1987) mukaan televisio toimii sosiaalisena rituaalina, joka luo kulttuurista konsensusta, sopeuttaa yksilöitä vallitsevaan arvojärjestelmään, juhlii kulttuurin menestyviä yksilöitä, pitää kulttuurin mytologiaa toimivana kytkemällä sen arkielämään, paljastaa puutteet kulttuurin käsityksissä itsestään ja vakuuttaa yleisön kulttuurin kyvystä taata heille arvoasema ja identiteetti. Mediat voidaan nähdä kamppailun kenttänä, jossa kansallista tarinaa kerrotaan ja sen sisältöjä pyritään määrittelemään.

Kansallinen ajattelu ja kulttuuri ovat rakenteellisesti ja sisällöllisesti olleet kiinteässä yhteydessä tiedotusvälineisiin. Medioiden roolista kansallisen tarinan kertojana voidaan antaa sekä positiivisia että negatiivisia tulkintoja. Bauman (1996) summaa monet kriittiset äänet kirjoittaessaan, että nationalismi oli oikeastaan eliittien liitto kansalaisia vastaan, tapa pitää kansalaiset kurissa ja hallinnassa. Monet ovat valmiita yhdistämään tähän liittoon myös modernit kansallisesti jäsenyneet mediat (Traber 1995). Tästä näkökulmasta kansallisvaltion löyhtymistä, samoin kuin siihen liittyvän kertomuksen ja julkisuuden hajoamisesta, on helppo tarkastella helpotuksena, monimuotoisuuden ja moniäänisyyden tilaisuutena purkautua esiin. Toisaalta keskustelijoita huolestuttaa yhteisöllisyyden katoaminen. Erityisesti Yhdysvalloissa on pohdittu, mitä merkitsee julkisen elämän, yhteisöllisten siteiden ja demokratian rapautuminen. Tässä yhteydessä on pohdittu erityisen paljon tiedotusvälineiden roolia: miten mediat ovat osaltaan olleet rapauttamassa demokratian perusedellytyksenä olevaa julkista keskustelua (Fallows 1996, Rosen 1996).

2.

Ensimmäinen uutinen Riitta Uosukaisen kirjasta kerrottiin Kotimaan katsauksessa syksyllä 1996 päivää ennen kirjan ilmestymistä. Toimittaja lopetti juttunsa: "Mutta mitä mahtaa tuoda huomina tullessaan. Puhemies Riitta Uosukainen on ennakkotietojen mukaan rohkea sänkykammarisalojen paljastaja." Ohjelman juontaja jatkoi vielä toteamuksella: "Uosukainen taitaa varastaa koko shown. Hänen kirjansa uskotaan suorasukaisuudellaan herättävän keskustelua myös maan rajojen ulkopuolella."

Ennustukset toteutuivat. Seuraavana päivänä Uosukaisen kirja oli television pääuutisissa ja siitä nousutta kohua käsiteltiin sen jälkeen uutisissa ja ajankohtaisohjelmissa pitkin talvea eri yhteyksissä. Eniten herättivät keskustelua puhemiehen kirpeät kommentit muista poliitikoista sekä toisaalta oman avioelämän kuvaus.

Uosukaisen tärkeimmäksi omaksi arvoksi erottuu suorasukaisuus, avoimuus ja rehellisyys. Hän asettuu avoimen politiikan kannattajaksi ja julistaa olevansa rehellisyyden asialla likaista politiikkaa vastaan. Samalla ohjelmat kuitenkin puuttuvat Uosukaisen motiiveihin. Toimittajat eivät sano epäilyksiään suoraan, mutta jutuissa näytetään Uosukaisen suuri suosio ja kirjan myyntiluvut. Katsoja tempautuu mukaan miettimään, onko kyseessä aito ja vilpitön ihminen vai kirjalla rahastava ja ääniä kalastava laskelmoiva poliitikko. Puhuuko hän to-

della sitä, mitä ajattelee vai rahastaako hän kirjan ostajia ja kalastelee ääniä halpahintaisesti. Laajempaan teemana tiivistyy kysymys politiikan moraalista, pohdinta siitä, mitä vallan kuliseissa tapahtuu.

Toinen tärkeä jännite, joka koskee Uosukaisen hahmoa, on kansallisen poliitikon ja keulahahmon oikeus ja vaatimus esiintyä yksityisenä henkilönä. Uosukainen vaatii itselleen sananvapautta: myös puhemiestä koskee oikeus kertoa mitä hän todella ajattelee. Hän painottaa oikeuttaan esiintyä yksityisenä ihmisenä ja oikeuttaan kertoa kielteisetkin mielipiteensä kollegoistaan. Uosukainen jakaa persoonansa selvästi kahteen osaan: yksityiseen ja julkiseen. Hän luokittelee kirjansa "kaunokirjalliseksi teokseksi" ja kertoo kirjoittaneensa sen "yksityishenkilönä". Ensimmäisessä televisiouutisessa hänen tittelikseen on kirjattu "kirjailija".

Julkisuudessa Uosukainen näyttäytyy välillä eduskunnan puhemiehenä omassa muodollisessa roolissaan kopauttelemassa nuijaa eduskunnan istunnoissa. Puhemiehenä hän puhuu kirjakieltä ja korostaa parlamentaarista puhetapaa ja hyviä käytöstapoja. Toisaalta hän näyttäytyy kulissinsa riisuneena Riittana, joka herkästi puhuttelee toimittajaa sinuksi ja vaihtaa karjalan murteeseen. Välillä hän itse leikkii kahdella roolillaan ja ristiriidallaan: hän vaihtaa kesken muodollisen poliittisen haastattelun tyylinsä formaalista eduskunnan puhemiehen roolista ja puhtaasta kirjakielestä tuttavalliseen puhetapaan ja sinuttelee toimittajaa.

Kuvaa Uosukaisesta "syvennetään" edelleen keskusteluohjelmilla. Hengellinen *talk show* Sielun Peili ja keskusteluohjelma Pikku jättiläinen ottavat Uosukaisen erikoishaastatteluun. Päähenkilö vedetään "erilleen" julkisuuden areenalta, istutetaan mukavasti kahdenkeskiseen keskusteluun, jossa me katsojat olemme mukana salakuuntelijoina. Intiimi tunnelma ja pehmeät valot antavat ymmärtää, että nyt ollaan siirrytty "todellisen" ihmisen puolelle ja pyritään houkuttelemaan esiin se "oikea" Riitta. Samalla jokaiselle katsojalle avautuu ikään kuin tilaisuus nähdä hänet "paljaana" ja päätellä, millaiset hänen motiivinsa ovat. Keskustelu pyörii julkisen ja yksityisen minän erojen teemoissa. Toimittajat yrittävät toisaalta lypsää esiin empaattisesti ja haastateltavan maailmaan eläytyen aidon ihmisen omine mielipiteineen.

3.

Ohjelmia katsoessa nousevat mieleen Alisdair MacIntyren ja Niklas Luhmanin tulkinnat modernin etiikasta. MacIntyrellehan (1984) nyky-yhteiskunnan moraalit on kirjava kokelma menneiden maailmojen moraalisia periaatteita, jotka on irroitettu sosiaalisesta ja historiallisesta taustastaan ja siirretty nykymaailmaan abstrakteina periaatteina. Erilaiset moraaliset periaatteet on kasattu voileipä-pöydäksi, josta jokainen voi poimia omansa mielensä mukaan, koska moraalisesti sitovaa yhteisöä ei enää ole olemassa.

Uosukainen yhdistelee erilaisia moraalisia positioita hämmentävällä vauhdilla. Hänestä rakentuu hahmo, jossa vaihtelevat miehinen insituutio ja intiimi nainen, ehdoton sitoutuminen perheeseen ja vapaa seksuaalinen nautinto, omien tunteiden kontrolli ja suoraan sanominen sekä pidättyväinen kirjakieli ja karjalainen temperamenttisuus ja välittömyys. MacIntyren kuvaama emotivistin persoona sopii hyvin Uosukaisen julkisiin esiintymisiin. Keskeltä halkeavalle emotivistille on hänen mukaansa tyypillistä toisaalta tunteiden vapaa ilmaisu, toisaalta byrokraattinen managerialismi ja tehokkuus. Kun yhteisölliset arvot ovat himmenneet tai niistä on vaikea puhua, jäljellä jää yksityisen ihmisen moraalit:

itsensä aito ja vapaa toteuttaminen. Toisaalla erottuu instituutioiden ja organisaatioiden vaatima moraalinen, jossa yksilön toiminnan arvot on annettu instituution omista lähtökohdista ja yksilön tehtävänä on täyttää ne mahdollisimman tehokkaasti ja virheettömästi.

Uosukainen näyttäytyy emotivistin prototyypinä. Puhemies korostaa voimakkaasti instituutioiden merkitystä: parlamentaarista puhetapaa ja hyvää käytöstä, perhettä ja pitkäaikaista parisuhdetta. Hän pohtii, millä tavoilla nämä vanhat ja vakiintuneet insituutioidet saadaan toimimaan mahdollisimman tehokkaasti. Toisaalta hänen suurin henkilökohtainen taistelunsa koskee oikeutta olla oma itsensä. Luhman (1986) puhuu peittelemättömän ahdistuksen ajasta. Monimutkaisessa yhteiskunnassa, jossa ei ole moraalista keskustaa, ahdistuneisuuden ilmaiseminen korvaa eettiset ja moraaliset järjestelmät ja niistä puhumisen. Kun institutionaalinen minä joutuu toimimaan organisaatioiden ehdoilla, yksityinen minä vaatii purkautumisteirin, jossa se voi tuoda esiin todelliset tunteensa.

Politiikan, yhteisten asioiden hoidon, kannalta syntyy tyhjä tila, jossa arvovalinnat jäävät itsensä toteuttamisen ja tehokkaan managerin varjoon. Poliittiset kannanotot koskevat menettelytapoja: keskustelusuhteita eduskunnassa, hyvää käytöstä tai puhemiehen työhuoneen tarvetta. Arvoistaan, siitä mitä hän henkilökohtaisesti tahtoo tai valitsee, hän puhuu vain politiikan ulkopuolella, puhuessaan Topista, seksistä ja karjalaisuudesta. Niinpä poliitikko ei koskaan puhu siitä, jonka vuoksi hänet on valittu julkiseen rooliinsa: millaisia arvovalintoja hän haluaa tehdä yhteisten asioiden hoidossa.

4.

Mielenkiintoista on, kenen luomuksia mediajulkisuuden tekstit ja niiden arvot ovat. Uosukainen sanoutuu saamastaan julkisuudesta jyrkästi irti. Hän vakuuttaa, että häntä tulkitaan väärin ja suhteettomasti. Hänen pieniä sanojaan paisutellaan tavalla "jota hän ei olisi voinut aavistaakaan". Myös medialla on epäilemättä lusikkansa sopassa: mikä teksteissä on median tapaa kertoa ja välittää poliittista julkisuutta.

Kirjan julkistamisesta kertova uutinen, joka alkaa kuvalla, jossa kamera seuraa täyteen ahdetta julkistamistilaisuutta. Toimittaja aloittaa *speaking*: "Alkamassa on uuden kirjan julkistamistilaisuus, kustantajakin yrittää jokusen sanan sanoa, mutta toimittajat tähtäävät jo nälkäisenä kirjoittajaan".

Toimittaja ikään kuin seuraa sivusta mediakohua ja toimittajien nälkäisyyttä ja kertoo siitä ulkopuolisen silmin sortumatta tai menemättä itse halpaan. Journalistin ammatti, joka ei ole sitoutunut mihinkään muuhun kuin itseensä, journalistisen etiikan mukaiseen "journalistiseen harkintaan", onkin yhteisöstä vapaan emotionalismin vankka linnake. Journalistinen vapaus on leimallisesti vapautta kaikesta ulkopuolisesta ja sen vuoksi ehdotonta sitoutumista sitoutumattomuuteen. Tässä loputtomassa sitoutumattomuudessaan toimittaja on kynnikko tai kommentaattori, modernille tyyppillinen ulkopuolinen, joka on pakotettu viemään tämän ulkopuolisuuden niin pitkälle, että lopulta astuu myös itsensä ulkopuolelle.

Neutraaliksi julistautuva journalismi ei pysty asettumaan minkään arvonnalle ja ajautuu usein epäilemään kaikkea, mikä sen eteen osuu. Koska puolueettomaksi julistautuva media ei voi edustaa mitään poliittista kantaa, se ei voi myöskään kritisoida liikaa mitään poliittista kantaa. Neutraalin median onkin kritiikissään etsittävä jotakin poliittista absoluuttisempaa kritiikkinsä pohjaksi.

Tämä moraalit koskee tyypillisesti aitous, onko kuka tahansa tekijä aito ja uskottava, onko hänen omatuntonsa puhdas vai piilekö hänen tekojensa ja sanojensa alla jotakin vielä piilossa olevia vaikuttimia.

Seurauksena on ironista epäilyä, jonka keskiössä on poliitikon luonne tai ominaisuudet, ei se mitä hän tekee ja mitä seurauksia teolla on. Toisaalta toimittaja ottaa usein terapeutin roolin. Hän yrittää kaivaa "todellisen" ihmisen esiin terapeutin keinoin yrittämällä saada kohteensa "tunnustamaan" todelliset ajatuksensa ja aikeensa. Syntyy minään kaivautuvaa siveysjournalismia, jossa poliitikkojen seksuaalisuhteet, raha-asiat, uskonnollinen vakaumus, perhesuhteet ja terveysongelmat ovat tutkivan journalistin katseen polttopisteessä. Toimittaja ajautuu joko poliisiksi tai terapeutiksi, politiikkaa käsittelevistä mediateksteistä tulee ironista heittelyä tai tunnustuksellista terapiaa. Poliitikko puolestaan asemoituu usein tunnustajan rooliin. Presidentti Clinton tunnustaa heikkoutensa julkisesti ja serbikenraali Ratko Mladicia haastatellaan syväluodaten hänen persoonansa. Niin toteutuu paradoksi: vapaamielisyyttä ja vapautta yli kaiken korostavassa yhteiskunnassa julkista keskustelua hallitsee yksityiseen moraaliiin liittyvä ankara moralisointi.

5.

Media on ollut 80-luvulta 90-luvulle politiikan tekemisen suuri sana. Tapana on väittää, että mediayhteiskunnassa mediat ovat tulleet yhä tärkeämmiksi politiikan teossa ja kukaan poliitikko ei enää voi sivuuttaa niiden kasvanutta valtaa. Imagojen rakentaminen ja pohtiminen on ollut suosittua puuhaa. Tasaisin väliajoin kotimaiset viestintäpsykologit, mediakonsultit ja ulkomaiset mediagurut kirjoittavat imago-oppaita ja vierailevat milloin minkin puolueen konsultteina kertomassa, miten tehdään poliittista julkisuutta. On kuitenkin hyviä syitä väittää, että median merkitys politiikassa on marginalisoitumassa: media ei itse asiassa ole kovinkaan merkittävä politiikan kannalta, poliittista valtaa käytetään aivan muualla kuin otsikoissa ja yhteys politiikan ja medioiden välillä on katkenut.

Esimerkiksi edelliset presidentinvaalit ovat hyvä esimerkki. Imagosyillä on vaikea selittää vaikeasti liikkuvaa ja vähän väkinäisen tuntuisesti puhuvaa voittajaa. Ehkä oleellisempaa kuin ehdokkaan imago tai julkisuus oli kuitenkin vanhakantaisesti puolue- ja vaalikoneisto, työ kulisseissa ja puoluekokouksissa, jotka päättivät puolueiden ehdokkaista. Kun koneistojen ehdokkaat asettuivat viivalle, vaali oli jo pitkälle ratkaistu. Moni äänesti ehdokastaan ei niinkään hänen imagonsa vuoksi, vaan siitä huolimatta.

Edelleen voisi ajatella, että lisääntyvästä poliitikkojen privaatin paljastelusta ja yhä "syvemmälle" menevästä julkisuudesta huolimatta korporatiivinen Suomi, jossa asiat sovitaan ja tuodaan sitten julkisuuteen annettuina tosiasioina, on vain vahvistanut otettaan. Päätökset tehdään edelleen jossakin muualla kuin julkisesti keskustellen samaan aikaan kun poliittinen julkisuus on juuttunut askartelemaan luonne- ja lonkkavioilla. Alkoholit, syrjähyppyt ja henkilökohtaiset raha-asiat syynätään tiukasti läpi ja moraaliset paniikit uhkaavat pudottaa keski-verrosta kirkossakävijästä poikkeavan poliitikon kuin kanan orrelta. Median ote politiikasta on lipsunut ja loputtomassa sitoutumattomuudessaan se on ajautunut irti yhteiskunnallisesta päätöksenteosta ja sen prosesseista.

Ehkä Uosukaisesta noussut kohu kertoo myös tyhjentyvästä kansallisen tarinan arvomaisemasta. Yksilön ja yhteisön kohtauspinta on aina liikkeessä.

Yhteisö tuottaa aina myös sivustakatsojia, jotka eivät pysty samaistumaan yhteisön esittämiin arvoihin. Sivustakatsomisen ongelma elää selkeimpänä totalitaarisissa järjestelmissä, jossa ihminen ei voi ilmaista omaa näkemystään julkisessa elämässään ja elää kaksoiselämää privaatisaan. Silloin kun vallan rakenteet ovat selviä ja ehdottomia, kaksoiselämä voi tuottaa tyydytystäkin. Niinpä jotkut entiset idän toisinajattelijat surevat enemmän tai vähemmän tosissaan julkisesti sitä, että selvä paha on kadonnut. Useimmiten vallan rakenteet ovat kuitenkin vaikeammin havaittavissa eikä erojen vetäminen ole niin helppoa. Poliittinen elämä vain katoaa, koska sillä ei tunnu olevan merkitystä ja muut asiat nousevat sen tilalle. Niin kuin Václav Havel kuvailee kirjeessään Gustáv Husákiille vuonna 1975 totalitarismia omassa maassaan:

”Ihmiset ajattelevat tänään yhä enemmän itseään, kotejaan ja perheitään. Siellä he voivat olla sovussa itsensä kanssa, unohtavat maailman järjettömyydet ja voivat vapaasti toteuttaa luovia lahjojaan. He täyttävät kotinsa kaikenlaisilla laitteilla ja kauniilla tavaroilla.”

Ehkä samantapainen ongelma koskee Suomessa kansallisia insituutioita, jotka eivät enää onnistu kuvastamaan yksilöiden kokemusta ja ajavat yhä useamman sivukatsomoon. Mielenkiintoista on, että sivustakatsokas näyttää levinneen 90-luvun Suomessa kansallisen yhteisön ideologisen ytimeen asti, tässä tapauksessa eduskunnan puhemieheen ja myös istuvaan presidenttiin. Keväällä 1997 Martti Ahtisaari oli huolissaan yksityisen ihmisen mahdollisuudesta medioita vastaan ja esimerkkinä yksityisestä ihmisestä hän käytti itseänsä. Ehkä yhä useammalla vallankäyttäjällä virkafrakki kiristää ja kassakaapissa odottaa romaanin käsikirjoitus, jossa he haluavat tuoda esiin sen aidon ihmisen. Odotettavissa lieneekin todellinen todellisten ajatusten tulva, kun suuret ikäluokkamme jäävät eläkkeelle valmiina kertomaan, mitä he *todella* ajattelivat kaikkina näinä vuosina hoitaessaan julkisia roolejaan kansallisissa byrokraatioissa, eduskunnassa, hallituksessa, ministeriöissä ja miksei yliopistollakin.

KIRJALLISUUS:

- Bauman, Z. (1996): *Postmodernin lumo*. Tampere: Vastapaino.
- Fallows, J. (1996): *Breaking the News. How the American Media Undermines Democracy*. New York: Pantheon Books.
- Fiske, J., Hartley, J. (1987): "Bardic Television". Teoksessa Horace Newcomb (toim.) *Television. The Critical View*. New York: Oxford University Press.
- Havel, V. (1975): "Letter to Dr Gustáv Husák, General Secretary of the Czechoslovak Communist Party". Teoksessa Jan Vladislav (toim.) *Living in Truth*. London: Faber and Faber.
- Kantola, A. (1997): *Suomalaisuuden siteet. Kansallisen yhteenkuuluvuuden ja ballinnan dramaturgia*. Lisensiaatintyö, Helsingin yliopisto, viestinnän laitos.
- Luhmann, N. (1986): *Ecological Communication*. Cambridge: Polity Press.
- MacIntyre, A. (1984): *After Virtue*. 2nd ed. Notre Dame: University of Notre Dame.
- Mead, G.H. (1950): *Mind, Self and Society*. Chicago: Chicago University Press.
- Rosen, J. (1996): *Getting the Connections Right: Public Journalism and the Troubles in the Press*. New York: Twentieth Century Fund Press.
- Suomen lehdistö* (1997): Uosukainen pöllytti kansan tuntoja. 2/97, 8-9.
- Traber, M. (1995): "Beyond Patriotism: Escaping from an Ideological Prison". *Javnosti/The Public* 1995:3.